

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра конституційного права та теоретико-правових дисциплін

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА» (МОДУЛЬ 1-2)

для здобувачів спеціальності 081 «Право» першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти

Біла Церква

2025

УДК 340.12(07)

Затверджено

Науково-методичною комісією Білоцерківського НАУ

Протокол № 6 від 15 квітня 2025 р.

Укладач: **Терещук М.М.**, кандидат юрид. наук, старший викладач кафедри конституційного права та теоретико-правових дисциплін

Терещук М.М. Методичні вказівки для практичних занять і самостійного вивчення навчальної дисципліни «Теорія держави і права» (Модуль 1-2) для здобувачів спеціальності 081 «Право» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / уклад. М.М. Терещук. Біла Церква : БНАУ, 2025. 50 с.

Публікація містить рекомендації здобувачам вищої освіти до вивчення навчальної дисципліни «Теорія держави і права», її зміст та структуру, а також критерії оцінювання результатів навчання, визначених освітньою програмою та стандартом вищої освіти.

Рецензент Сімакова С.І., канд. юрид. наук, доцент кафедри публічно-правових дисциплін Білоцерківського НАУ

Методичні вказівки розглянуто на засіданні кафедри конституційного права та теоретико-правових дисциплін,
протокол №7 від 26 лютого 2025 р.

Схвалено методичною радою соціально-гуманітарного факультету,
протокол №5 від 18 березня 2025 р.

© М.М. Терещук
БНАУ, 2025 р.

ЗМІСТ

№ п/п	Назва	Стор.
1	Пояснювальна записка	4
2	Результати навчання з дисципліни	5
3	Контент змістовних модулів	7
4	Аудиторна робота	7
5	Самостійна робота	11
6	Орієнтовний перелік питань до заліку	39
7	Критерії оцінювання результатів навчання здобувача	42
8	Рекомендована література	46

ПЕРЕДМОВА

Метою вивчення навчальної дисципліни «Теорія держави і права» є засвоєння здобувачами вищої освіти соціально-гуманітарного факультету першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньої програми 081 «Право» базисних теоретичних положень про державу й право, закономірностей їхнього виникнення й функціонування; з'ясування основних понять, категорій й інститутів, що характеризують організацію й життєдіяльність сучасної держави й права, які використовуються в сучасному праві; уміння застосовувати методологію теорії держави й права до аналізу сучасних державно-правових процесів й явищ, у юридичній практиці; формування наукового світогляду, правосвідомості про роль і місце держави й права в регулюванні суспільних відносин.

Завдання викладання навчальної дисципліни полягає у відображенні основних положень права, підвищення рівня правової свідомості і правової культури здобувачів вищої освіти, вироблення вмінь і навичок та подальшому використанні законодавства в практичній роботі за обраною спеціальністю.

Самостійна робота здобувача є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Зміст самостійної роботи здобувача з дисципліни визначається робочою програмою навчальної дисципліни, даними методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача. Самостійну роботу здобувача забезпечує система навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення навчальної дисципліни: підручники, навчальні та методичні посібники, конспект лекцій викладача, практикум, навчально-методичний комплекс дисципліни тощо.

Самостійну роботу над засвоєнням навчального матеріалу з конкретної навчальної дисципліни здобувачі можуть виконувати у бібліотеці, комп'ютерних класах, а також в домашніх умовах. Самостійну роботу здобувачів організовує викладач через систему домашніх завдань, виконання яких має оцінювати викладач.

Методичні вказівки складаються зі вступу, де здобувачі ознайомлюються з основними відомостями про навчальну дисципліну, тем есе, тем для презентацій, письмових завдань, вирішення яких має на меті формування компетентностей здобувачів щодо своєї спеціальності.

Навчальна дисципліна «Теорія держави і права» є теоретичною і забезпечує засвоєння основних понять і категорій права та державознавства, слугує формуванню знань у здобувачів освіти з основ законодавства.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

Компетентності відповідно до освітньо-професійної програми
<i>Загальні компетентності</i>
ЗК 1 Здатність до абстрактного, логічного та критичного мислення, аналізу і синтезу.
ЗК 3 Знання і розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК 7 Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.
ЗК 8. Здатність бути критичним та самокритичним.
<i>Спеціальні компетентності</i>
СК 1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.
СК 2. Знання і розуміння ретроспективи формування правових та державних інститутів.
СК 3. Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.
СК 5 Здатність застосовувати знання засад і змісту інститутів міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.
СК 13 Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.

Результат навчання відповідно до освітньо-професійної програми
РН 2. Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.
РН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.
РН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.
РН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.
РН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

КОНТЕНТ ЗМІСТОВНИХ МОДУЛІВ

<i>Змістовий модуль 1</i>
Теорія держави і права в системі суспільних наук
Тема 1. Поняття і система юридичної науки
Тема 2. Загальна теорія держави і права як фундаментальна наука
<i>Змістовий модуль 2</i>
Теорія держави
Тема 3. Походження держави
Тема 4. Поняття, сутність та основні ознаки держави. Функції держави
Тема 5. Держава у політичній системі суспільства
Тема 6. Форма держави
Тема 7. Механізм і апарат держави
Тема 8. Соціальна правова держава
Тема 9. Загальне вчення про демократію
Тема 10. Права людини і громадянина

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

«ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА В СИСТЕМІ СУСПІЛЬНИХ НАУК»

Тема 1

Поняття і система юридичної науки

Семінарське заняття

1. Поняття юридичної науки
2. Система юридичної науки
3. Функції юридичної науки

Ключові слова: право, держава, норма, джерело, метод, система, галузь, доктрина.

Тема 2

Загальна теорія держави і права як фундаментальна наука

Семінарське заняття

1. Предмет загальної теорії держави і права
2. Теорія права і держави в системі юридичних наук.
3. Місце загальної теорії держави і права в системі суспільних наук
4. Методологія дослідження теорії держави і права

Ключові слова: право, держава, суспільна наука, теорія, методологія, система, функції, доктрина.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

«ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ»

Тема 3

Походження держави

Семінарське заняття

1. Концепції (теорії) походження держави
2. Публічна (суспільна) влада при первіснообщинному ладі, її ознаки, структура, функції
3. Основні закономірності виникнення держави. Особливості формування держави в різних країнах світу
4. Ознаки держави, які відрізняють її від самоврядування первіснообщинного ладу

Ключові слова: влада, суспільство, насильство, договір, територія, суверенітет, економіка, управління.

Тема 4

Поняття, сутність та основні ознаки держави. Функції держави

Семінарське заняття

1. Поняття держави, основні ознаки.
2. Поняття та види функцій держави.
3. Порівняльна характеристика внутрішніх і зовнішніх функцій держави.
4. Форми і методи здійснення функцій держави.

Ключові слова: держава, влада, суверенітет, територія, населення, апарат, правопорядок, закони, управління, регулювання, захист, безпека.

Тема 5

Держава у політичній системі суспільства

Семінарське заняття

1. Поняття та ознаки політичної влади
2. Поняття та елементи політичної системи суспільства
3. Місце і роль держави у політичній системі та здійсненні державної влади

Ключові слова: держава, влада, політика, суспільство, інститути, правові норми, управління, легітимність.

Тема 6 **Форма держави**

Семінарське заняття

1. Форми держави і її структурні частини.
2. Форми правління: поняття, види.
3. Форми державного устрою: поняття, види.
4. Поняття і класифікація політичних режимів.

Ключові слова: форма держави, форма правління, устрій, режим, монархія, республіка, федерація, унітарність.

Тема 7 **Механізм і апарат держави**

Семінарське заняття

1. Механізм держави і його структура.
2. Поняття державного апарату і його ознаки. Державні органи і їх види.
3. Характеристика органів законодавчої, виконавчої і судової влади.

Ключові слова: механізм, апарат, влада, органи, управління, функції, структура, компетенція.

Тема 8
Типологія держав

Семінарське заняття

1. Поняття історичного типу держави.
2. Порівняльна характеристика форми держави й історичного типу держави.
3. Сучасний тип держави

Ключові слова: типологія, формація, цивілізація, суверенітет, історичність, класовість, демократія, авторитаризм

Тема 9
Соціальна правова держава

Семінарське заняття

1. Поняття та основні принципи правової держави.
2. Економічна, соціальна і моральна основи правової держави.

Ключові слова: соціальна, правова, держава, права людини, справедливість, свобода, рівність, захист.

Тема 10
Загальне вчення про демократію

Семінарське заняття

1. Поняття і соціальна цінність демократії
2. Форми демократії
3. Інститути і суб'єкти демократії
4. Принципи демократії
5. Функції демократії

Ключові слова: демократія, влада, народ, свобода, рівність, вибори, участь, права.

Тема 11
Права людини і громадянина

Семінарське заняття

1. Конституційні права і свободи громадян України і їх класифікація.
2. Обов'язки людини і громадянина.
3. Правовий статус людини і громадянина.

Ключові слова: права, людина, громадянин, свободи, рівність, захист, закон, обов'язки.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Зміст самостійної роботи здобувачів над темами в межах навчальної дисципліни «Теорія держави і права» визначається її робочою програмою, методичними матеріалами, тематикою для написання індивідуально-дослідницьких завдань. Забезпечується самостійна робота списком визначеної літератури для обов'язкового та додаткового опрацювання, системою навчально-методичних засобів. Методичні вказівки передбачають можливість самоконтролю з боку здобувача вищої освіти.

Окрім читання лекцій викладачем передбачається вивчення основної та додаткової літератури з курсу, яка пропонується здобувачам для забезпечення самостійної роботи. Самостійна робота здобувачів вищої освіти є важливою складовою частиною навчальної роботи і призначена для досягнення наступних цілей: закріплення і поглиблення отриманих знань, умінь і навичок; підготовка до практичних занять, складання модулів та заліку; формування культури розумової праці і самостійності в пошуку нових знань. Слід наголосити, що самостійна робота здобувачів вищої освіти приносить результати лише тоді, коли вона є цілеспрямованою, систематичною і планомірною. Формами самостійної роботи здобувачів вищої освіти є вивчення наукової літератури –

підручників, навчальних посібників, монографій, періодичних наукових видань в області права, рекомендованих викладачем.

Засвоєння під час здійснення самостійної роботи важливих і складних питань зі змісту навчальної дисципліни перевіряється у формі загальної дискусії та обговорень в аудиторії, зокрема під час проведення семінарських занять.

У процесі самостійної роботи здобувачі повторюють й закріплюють матеріал аудиторних занять.

Практична робота з підготовки до семінарських занять здійснюється за відповідним планом для кожної теми, що містить перелік програмних питань, які виносяться на обговорення на семінарське заняття.

З навчальної дисципліни «Теорія держави і права» здобувачі виконують такі види самостійної роботи:

1. Ознайомлення з рекомендованими джерелами і літературою до теми з підготовкою опорного конспекту питань для обговорення на семінарському занятті (Здобувачі мають ґрунтовно опрацювати всі рекомендовані джерела і літературу до теми, письмово скласти опорний конспект питань згідно методичних вказівок для обговорення на семінарському занятті).

2. Складання термінологічного словника до теми і підготовка до понятійного диктанту (термінологічний словник оформлюється рукописно чи у друкованому вигляді).

3. Розроблення структурно-логічних схем за темами (Структурно-логічні схеми за темами згідно методичних вказівок оформлюються рукописно чи у друкованому вигляді).

4. Виконання тестових завдань.

5. Вирішення ситуаційних завдань (Відповіді на питання ситуаційного завдання оформлюються рукописно чи у друкованому вигляді з посиланням на відповідні нормативно-правові акти).

6. Написання есе (Твору невеликого обсягу та вільної композиції, який виражає індивідуальні враження та міркування з конкретного питання, не претендує на визначальне чи вичерпне трактування предмета. Як правило, есе

пропонує новий, суб'єктивний погляд на проблему, може мати філософський, науково-популярний характер. Здобувачу також надається можливість виконати презентацію відповідної теми).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

«ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА В СИСТЕМІ СУСПІЛЬНИХ НАУК»

Тема 1

Поняття і система юридичної науки

Питання для самостійного опрацювання:

1. Загальнотеоретичні юридичні науки.
2. Базові галузеві і міжгалузеві юридичні науки.
3. Спеціальні юридичні науки. Міжнародно-правові юридичні науки.
4. Місце юридичної науки в системі суспільних наук.

Вирішити завдання:

Завдання 1

Поясніть, що таке юридична наука. Розкрийте її основні завдання та функції.

Завдання 2

Назвіть та охарактеризуйте основні галузі юридичної науки. Дайте приклади кожної з них.

Завдання 3

Розгляньте історичний розвиток юридичної науки. Як змінилися підходи до вивчення права з часом?

Завдання 4

Які методи дослідження використовуються в юридичній науці? Проаналізуйте їх переваги та недоліки.

Завдання 5

Розкрийте поняття "правова система" та її структуру. Які елементи включає в себе правова система держави?

Література:

1. Бобровник С.В. Загальна теорія права: академічний курс. К.: Юрінком Інтер, 2021. 576 с.
2. Кельман М. С. Загальна теорія права : підручник. Херсон: ОЛДІ-плюс, 2020. 742 с.
3. Коваль В. Л. Теорія держави і права: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 350 с.
4. Крижановський А. Ф., Крестовська Н. М., Матвєєва Л. Г., Скуріхін С. М., Іванчук В. Є. Загальна теорія права та держави: навчально-методичний посібник. Київ: СУЕМ, 2022. 240 с.
5. Скакун О. Теорія права і держави: підручник. 5-те вид. Київ: Атіка, 2020. 450 с.
6. Сухонос В.В. Теорія держави і права : підручник. К.: Університетська книга, 2023. 544 с.

Тема 2

Загальна теорія держави і права як фундаментальна наука

Питання для самостійного опрацювання:

1. Функції загальної теорії держави і права як науки. Зміст онтологічної (пізнавальної), евристичної (винахідної), прогностичної, виховної, методологічної, ідеологічної та практично-прикладної функцій держави і права.
2. Склад теорії держави та права.
3. Методологія державно-правових явищ.
4. Теорія держави і права як фундаментальна, базова, загальна, методологічна наука. Методи пізнання загальної теорії держави та права.

Вирішити завдання:**Завдання 1**

Поясніть, що таке загальна теорія держави і права. Розкрийте її основні завдання та функції.

Завдання 2

Охарактеризуйте основні концепції та підходи в загальній теорії держави і права. Як вони впливають на сучасні правові системи?

Завдання 3

Розгляньте історичний розвиток загальної теорії держави і права. Як змінювалися погляди на державу і право з часом?

Завдання 4

Які методи дослідження використовуються в загальній теорії держави і права? Проаналізуйте їх переваги та недоліки.

Завдання 5

Поясніть значення загальної теорії держави і права для інших галузей юридичної науки. Як вона впливає на правотворчість та правозастосування?

Література:

1. Гетьман В. Ф. Теорія держави і права: підручник. 4-те вид. Львів: Літера ЛТД, 2017. 380 с.
2. Каткова Т.Г. Теорія держави і права : навчальний посібник у визначеннях і таблицях. К.: Право, 2020. 96 с.
3. Коваль В. Л. Теорія держави і права: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 350 с.
4. Крижановський А. Ф., Крестовська Н. М., Матвєєва Л. Г., Скуріхін С. М., Іванчук В. Є. Загальна теорія права та держави: навчально-методичний посібник. Київ: СУЕМ, 2022. 240 с.
5. Скаун О. Теорія права і держави: підручник. 5-те вид. Київ: Атіка, 2020. 450 с.

6. Сухонос В.В. Теорія держави і права : підручник. К.: Університетська книга, 2023. 544 с.
7. Терещук М.М. Методологія дослідження інституту юридичної відповідальності в публічному праві. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2017. №2. С. 130-141.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

«ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ»

Тема 3

Походження держави

Питання для самостійного опрацювання:

1. Теорія еліт.
2. Теорія "держави загального благоденства".
3. Теорія конвергенції.
4. Космічна теорія виникнення держави.

Вирішити завдання:

Завдання 1

Поясніть основні теорії походження держави. Які з них найбільш поширені в сучасній науковій літературі?

Завдання 2

Проаналізуйте історичний розвиток держави. Як змінювалися форми правління з часом?

Завдання 3

Розкрийте сутність теорії суспільного договору. Які основні ідеї лежать в її основі?

Завдання 4

Які фактори вплинули на формування держав у давнину? Дайте приклади з історії різних народів.

Завдання 5

Порівняйте міфологічні та наукові погляди на походження держави. Які з них ви вважаєте більш обґрунтованими?

Література:

1. Бобровник С.В. Загальна теорія права: академічний курс. К.: Юрінком Інтер, 2021. 576 с.
2. Гетьман В. Ф. Теорія держави і права: підручник. 4-те вид. Львів: Літера ЛТД, 2017. 380 с.
3. Каткова Т.Г. Теорія держави і права : навчальний посібник у визначеннях і таблицях. К.: Право, 2020. 96 с.
4. Коваль В. Л. Теорія держави і права: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 350 с.
5. Кудрявцев В. Л. Теорія держави і права: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 375 с.
6. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Теорія права: стан і перспективи. К.: Університет «Україна», 2022. 208 с.

Тема 4

Поняття, сутність та основні ознаки держави. Функції держави

Питання для самостійного опрацювання:

1. Значення поняття держави в юриспруденції (історичний генезис розуміння поняття держави).
2. Розмаїття поглядів на визначення держави.
3. Поняття держави в широкому та вузькому розумінні.
4. Держава в юридичному, соціологічному, біологічному та нормативному

аспектах.

5. Визначення сутності держави — класовий та загальносоціальний підходи.

Вирішити завдання:

Завдання 1

Поясніть поняття "держава". Розкрийте основні характеристики та ознаки держави.

Завдання 2

Розгляньте різні підходи до визначення сутності держави. Як вони впливають на її функціонування?

Завдання 3

Які основні ознаки притаманні державі? Дайте приклади цих ознак у реальних державах.

Завдання 4

Перелічіть та охарактеризуйте основні функції держави. Як вони впливають на суспільство?

Завдання 5

Проаналізуйте, як функції держави можуть змінюватися в залежності від політичної системи. Наведіть приклади з історії.

Література:

1. Кельман М. С. Загальна теорія права : підручник. Херсон: ОЛДІ-плюс, 2020. 742 с.
2. Крижановський А. Ф., Крестовська Н. М., Матвєєва Л. Г., Скуріхін С. М., Іванчук В. Є. Загальна теорія права та держави: навчально-методичний посібник. Київ: СУЕМ, 2022. 240 с.
3. Марчук В. М., Петришин О. В. Теорія держави і права: підручник. Київ: КНЕУ, 2019. 300 с.

4. Петришин О. В., Матвеева Л. Г., Іванчук В. Є. Теорія права і держави: підручник. Київ: Атіка, 2023. 420 с.
5. Скакун О. Теорія права і держави: підручник. 5-те вид. Київ: Атіка, 2020. 450 с.
6. Сухонос В.В. Теорія держави і права : підручник. К.: Університетська книга, 2023. 544 с.

Тема 5 **Держава у політичній системі суспільства**

Питання для самостійного опрацювання:

1. Співвідношення політичної та державної влади.
2. Механізм політичної влади та опозиції.
3. Місце і роль держави у політичній системі та здійснення державної влади.
4. Об'єднання громадян у політичній системі суспільства: поняття, види та засади їхньої діяльності.
5. Поняття громадської організації та її види.
6. Загальна характеристика політичних партій, види та функції політичних партій.

Вирішити завдання:

Завдання 1

Розкрийте поняття "держава" у контексті політичної системи суспільства. Як вона взаємодіє з іншими елементами політичної системи?

Завдання 2

Охарактеризуйте основні функції держави у політичній системі. Як держава впливає на політичні процеси в суспільстві?

Завдання 3

Поясніть роль політичних партій та громадських організацій у політичній системі держави. Як вони сприяють демократичному розвитку суспільства?

Завдання 4

Аналізуйте взаємодію держави з іншими суб'єктами політичної системи (наприклад, виборчі комісії, медіа). Як це впливає на функціонування політичної системи?

Завдання 5

Розгляньте вплив держави на формування і розвиток політичної культури суспільства. Які заходи держава може використовувати для підвищення політичної активності громадян?

Література:

1. Гетьман В. Ф. Теорія держави і права: підручник. 4-те вид. Львів: Літера ЛТД, 2017. 380 с.
2. Кельман М. С. Загальна теорія права : підручник. Херсон: ОЛДІ-плюс, 2020. 742 с.
3. Коваль В. Л. Теорія держави і права: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 350 с.
4. Кудрявцев В. Л. Теорія держави і права: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 375 с.
5. Марчук В. М., Петришин О. В. Теорія держави і права: підручник. Київ: КНЕУ, 2019. 300 с.
6. Рабінович П.М. Основи теорії та філософії права: навч. посібник. Львів: Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2021. 256 с.

Тема 6 **Форма держави**

Питання для самостійного опрацювання:

1. Унітарні держави з автономним утворенням.
2. Республіка та монархія як форма державного правління: їхня сутність та сучасні різновиди.
3. Форми міждержавних утворень (імперія, конфедерація, співдружність,

співтовариство, регіональні, економічні, політичні, військові та інші союзи) їхня відмінність від унітарної та федеративної держави.

4. Розвиток категорії "форми держави" в політично-правовій думці.

Вирішити завдання:

Завдання 1

Поясніть поняття "форма держави". Розкрийте основні елементи, з яких вона складається.

Завдання 2

Охарактеризуйте різні форми державного правління (монархія, республіка). Дайте приклади кожної з них.

Завдання 3

Розгляньте різні форми державного устрою (унітарна держава, федерація, конфедерація). Як вони впливають на адміністративний поділ держави?

Завдання 4

Аналізуйте переваги та недоліки різних політичних режимів (демократія, авторитаризм, тоталітаризм). Як вони впливають на права і свободи громадян?

Завдання 5

Поясніть, як форма держави впливає на політичну стабільність і розвиток суспільства. Наведіть приклади з історії та сучасності.

Література:

1. Каткова Т.Г. Теорія держави і права : навчальний посібник у визначеннях і таблицях. К.: Право, 2020. 96 с.
2. Кельман М. С. Загальна теорія права : підручник. Херсон: ОЛДІ-плюс, 2020. 742 с.
3. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Теорія права: стан і перспективи. К.: Університет «Україна», 2022. 208 с.
4. Петришин О. В., Матвєєва Л. Г., Іванчук В. Є. Теорія права і держави: підручник. Київ: Атіка, 2023. 420 с.

5. Скакун О. Теорія права і держави: підручник. 5-те вид. Київ: Атіка, 2020. 450 с.
6. Сухонос В.В. Теорія держави і права : підручник. К.: Університетська книга, 2023. 544 с.
7. Терещук М.М. Різновиди монархічної форми правління: порівняльна характеристика. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*: зб. наук. праць. 2007. Вип. 38. С.143-147.
8. Терещук М.М. Різновиди республіканської форми правління: порівняльна характеристика. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*: зб. наук. праць. 2006. Вип. 33. С. 72-78.

Тема 7 **Механізм і апарат держави**

Питання для самостійного опрацювання:

1. Система державних органів України.
2. Глава держави.
3. Органи законодавчої, виконавчої та судової влади.
4. Контрольно-наглядові органи.
5. Механізм держави та місцеве самоврядування.

Вирішити завдання:

Завдання 1

Поясніть поняття "механізм держави". Які його основні складові?

Завдання 2

Охарактеризуйте поняття "апарат держави". Як він взаємодіє з іншими державними інститутами?

Завдання 3

Розгляньте структуру державного апарату. Які основні органи та установи входять до його складу?

Завдання 4

Поясніть функції державного апарату. Як вони впливають на ефективність управління державою?

Завдання 5

Аналізуйте взаємодію між державним апаратом та громадянами. Які заходи держава може використовувати для підвищення ефективності цієї взаємодії?

Література:

1. Бобровник С.В. Загальна теорія права: академічний курс. К.: Юрінком Інтер, 2021. 576 с.
2. Кельман М. С. Загальна теорія права : підручник. Херсон: ОЛДІ-плюс, 2020. 742 с.
3. Коваль В. Л. Теорія держави і права: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 350 с.
4. Крижановський А. Ф., Крестовська Н. М., Матвєєва Л. Г., Скуріхін С. М., Іванчук В. Є. Загальна теорія права та держави: навчально-методичний посібник. Київ: СУЕМ, 2022. 240 с.
5. Кудрявцев В. Л. Теорія держави і права: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 375 с.
6. Марчук В. М., Петришин О. В. Теорія держави і права: підручник. Київ: КНЕУ, 2019. 300 с.
7. Терещук М.М. Актуальні питання відповідальності уряду в сучасних республіках. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. №30. С. 51-54.
8. Терещук М.М. Інститут відповідальності глави держави в парламентських монархіях. *Часопис Київського університету права*. 2006. № 2. С. 56-59.

Тема 8 **Типологія держав**

Питання для самостійного опрацювання:

1. Формаційний та цивілізаційний підходи до типології держави.
2. Поняття формаційного підходу до типології держави.
3. Суспільно-економічна формація.

Вирішити завдання:

Завдання 1

Поясніть поняття "типологія держав". Розкрийте її значення для вивчення державного управління.

Завдання 2

Охарактеризуйте основні типи держав, виділені у сучасній науковій літературі. Дайте приклади кожного типу.

Завдання 3

Розгляньте історичну еволюцію різних типів держав. Як змінювалися підходи до класифікації держав з часом?

Завдання 4

Порівняйте різні підходи до типології держав (за формою правління, за формою державного устрою, за політичним режимом). Які з них ви вважаєте найбільш обґрунтованими?

Завдання 5

Поясніть, як типологія держав впливає на їхнє функціонування та ефективність управління. Наведіть приклади з сучасних держав.

Література:

1. Гетьман В. Ф. Теорія держави і права: підручник. 4-те вид. Львів: Літера ЛТД, 2017. 380 с.
2. Каткова Т.Г. Теорія держави і права : навчальний посібник у визначеннях і таблицях. К.: Право, 2020. 96 с.
3. Коваль В. Л. Теорія держави і права: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 350 с.

4. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Теорія права: стан і перспективи. К.: Університет «Україна», 2022. 208 с.
5. Рабінович П.М. Основи теорії та філософії права: навч. посібник. Львів: Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2021. 256 с.
6. Скакун О. Теорія права і держави: підручник. 5-те вид. Київ: Атіка, 2020. 450 с.

Тема 9

Соціальна правова держава

Питання для самостійного опрацювання:

1. Особливість принципу верховенства права у правовій державі. Сутність і мета розподілу влади.
2. Значимість взаємної відповідальності людини і держави, регулювання суспільних відносин на основі загально-дозвільних принципів, юридична захищеність особи, високо значиме становище у суспільному житті судових органів.
3. Висока правова культура громадян, наявність у них юридичних знань.
4. Межі правового впливу держави на суспільне життя.
5. Конституційні основи та головні напрямки будівництва правової держави в Україні.

Вирішити завдання:

Завдання 1

Поясніть поняття "соціальна правова держава". Які основні принципи лежать в основі цієї концепції?

Завдання 2

Охарактеризуйте основні ознаки соціальної правової держави. Як вони відрізняються від інших форм державного управління?

Завдання 3

Проаналізуйте історичний розвиток концепції соціальної правової держави. Які фактори вплинули на її формування та розвиток?

Завдання 4

Які функції виконує соціальна правова держава в сучасному суспільстві? Як вони забезпечують захист прав і свобод громадян?

Завдання 5

Порівняйте соціальну правову державу з іншими моделями державного управління (наприклад, авторитаризм, тоталітаризм). Які переваги і недоліки має кожна модель?

Література:

1. Бобровник С.В. Загальна теорія права: академічний курс. К.: Юрінком Інтер, 2021. 576 с.
2. Коваль В. Л. Теорія держави і права: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 350 с.
3. Марчук В. М., Петришин О. В. Теорія держави і права: підручник. Київ: КНЕУ, 2019. 300 с.
4. Петришин О. В., Матвєєва Л. Г., Іванчук В. Є. Теорія права і держави: підручник. Київ: Атіка, 2023. 420 с.
5. Петришин О. В., Скуріхін С. М. Теорія держави і права: підручник. Харків: ХНУ, 2015. 320 с.
6. Сухонос В.В. Теорія держави і права : підручник. К.: Університетська книга, 2023. 544 с.

Тема 10

Загальне вчення про демократію

Питання для самостійного опрацювання:

1. Демократія і самоврядування.

2. Демократія як загальнолюдська цінність.

Вирішити завдання:

Завдання 1

Поясніть поняття "демократія". Які основні принципи лежать в основі демократичного суспільства?

Завдання 2

Охарактеризуйте основні форми демократії (пряма, представницька, партисипаторна). Які з них найбільш поширені у сучасному світі?

Завдання 3

Розгляньте історичний розвиток демократії. Які ключові етапи і події вплинули на формування демократичних держав?

Завдання 4

Поясніть роль і значення виборів у демократичній системі. Як вибори впливають на формування влади та участь громадян у політичному житті?

Завдання 5

Порівняйте демократичні системи з іншими політичними режимами (наприклад, авторитаризм, тоталітаризм). Які переваги і недоліки має кожна система?

Література:

1. Бобровник С.В. Загальна теорія права: академічний курс. К.: Юрінком Інтер, 2021. 576 с.
2. Гетьман В. Ф. Теорія держави і права: підручник. 4-те вид. Львів: Літера ЛТД, 2017. 380 с.
3. Коваль В. Л. Теорія держави і права: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 350 с.
4. Крижановський А. Ф., Крестовська Н. М., Матвєєва Л. Г., Скуріхін С. М., Іванчук В. Є. Загальна теорія права та держави: навчально-методичний посібник. Київ: СУЕМ, 2022. 240 с.

5. Марчук В. М., Петришин О. В. Теорія держави і права: підручник. Київ: КНЕУ, 2019. 300 с.
6. Сухонос В.В. Теорія держави і права : підручник. К.: Університетська книга, 2023. 544 с.

Тема 11

Права людини і громадянина

Питання для самостійного опрацювання:

1. Основні права людини.
2. Громадянські, політичні, економічні, соціальні, культурні, екологічні права.
3. Основні напрямки розвитку прав особи у державах соціальної демократії.
4. Основні права дитини.
5. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина за Конституцією України.

Вирішити завдання:

Завдання 1

Поясніть поняття "права людини". Які основні категорії прав людини існують?

Завдання 2

Охарактеризуйте основні міжнародні документи, що закріплюють права людини (наприклад, Загальна декларація прав людини, Європейська конвенція з прав людини). Які права і свободи вони гарантують?

Завдання 3

Розгляньте історичний розвиток прав людини. Які ключові етапи та події вплинули на формування сучасного розуміння прав людини?

Завдання 4

Поясніть роль держави у забезпеченні прав людини і громадянина. Які механізми використовуються для захисту прав?

Завдання 5

Аналізуйте вплив порушень прав людини на суспільство. Наведіть приклади з сучасної історії та поясніть, які заходи можуть бути вжиті для їхнього запобігання.

Література:

1. Кельман М. С. Загальна теорія права : підручник. Херсон: ОЛДІ-плюс, 2020. 742 с.
2. Крижановський А. Ф., Крестовська Н. М., Матвєєва Л. Г., Скуріхін С. М., Іванчук В. Є. Загальна теорія права та держави: навчально-методичний посібник. Київ: СУЕМ, 2022. 240 с.
3. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Теорія права: стан і перспективи. К.: Університет «Україна», 2022. 208 с.
4. Петришин О. В., Матвєєва Л. Г., Іванчук В. Є. Теорія права і держави: підручник. Київ: Атіка, 2023. 420 с.
5. Петришин О. В., Скуріхін С. М. Теорія держави і права: підручник. Харків: ХНУ, 2015. 320 с.
6. Скакун О. Теорія права і держави: підручник. 5-те вид. Київ: Атіка, 2020. 450 с.

Тестові завдання

1. Яка з наведених ознак є основною для визначення держави?

- A) Наявність податків
- B) Територія, населення, суверенітет і публічна влада
- C) Збройні сили
- D) Релігійна ідеологія

2. Яка форма державного правління існує у Великій Британії?

- A) Президентська республіка
- B) Парламентська монархія
- C) Абсолютна монархія
- D) Федеративна республіка

3. Яке джерело права є основним у романо-германській правовій системі?

- A) Прецедент
- B) Закон
- C) Звичаєве право
- D) Релігійні норми

4. Яка з наведених теорій пояснює походження держави через суспільний договір?

- A) Теологічна
- B) Патріархальна
- C) Договірна
- D) Теорія насильства

5. Що таке конституція?

- A) Сукупність усіх законів держави
- B) Основний закон держави
- C) Міжнародний договір
- D) Програма політичної партії

6. Що є основним елементом правової норми?

- A) Гіпотеза, диспозиція, санкція
- B) Прецедент, закон, постанова

- C) Договір, угода, рішення
- D) Наказ, розпорядження, постанова

7. Що таке юридична відповідальність?

- A) Можливість порушувати закони
- B) Відповідальність держави перед громадянами
- C) Обов'язок особи зазнавати несприятливих наслідків за порушення норм права
- D) Участь у виборах

8. Що означає принцип верховенства права?

- A) Пріоритет державної влади
- B) Визнання права як основного регулятора суспільних відносин
- C) Домінування міжнародного права над національним
- D) Влада політичних партій

9. Що таке правовий прецедент?

- A) Закон, прийнятий парламентом
- B) Рішення суду, яке стає обов'язковим для аналогічних справ у майбутньому
- C) Конституційна норма
- D) Рішення місцевої ради

10. Яке поняття характеризує форму державного устрою?

- A) Федерація
- B) Демократія
- C) Парламент
- D) Верховенство права

11. Що є основним джерелом міжнародного права?

- A) Конституція держави
- B) Міжнародні договори
- C) Парламентські акти
- D) Постанови суду

12. Який вид законів має найвищу юридичну силу?

- A) Постанова уряду
- B) Конституція
- C) Наказ міністра
- D) Декрет президента

13. Яка з функцій держави є зовнішньою?

- A) Охорона правопорядку
- B) Соціальна політика
- C) Захист державних кордонів
- D) Регулювання економіки

14. Що означає поняття "суверенітет"?

- A) Наявність у держави власної території
- B) Здатність держави здійснювати владу незалежно від інших суб'єктів
- C) Відсутність опозиції
- D) Обмеження прав людини

15. Яке з наведених понять означає форму правління?

- A) Унітарна держава
- B) Республіка
- C) Авторитаризм
- D) Політичний режим

16. Що є основною ознакою правової держави?

- A) Наявність політичних партій
- B) Пріоритет прав і свобод людини
- C) Економічна стабільність
- D) Вплив церкви на державу

17. Що таке суб'єкт права?

- A) Будь-яка особа, що проживає в державі
- B) Особа або організація, що має юридичні права та обов'язки
- C) Орган державної влади
- D) Політична партія

18. Який основний метод правового регулювання використовується в адміністративному праві?

- A) Диспозитивний
- B) Імперативний
- C) Рекомендаційний
- D) Договірний

19. Що є основною відмінністю між федеративною та унітарною державою?

- A) Федерація має автономні територіальні одиниці зі значною самостійністю
- B) Унітарна держава має слабку центральну владу
- C) Федерація має лише один рівень влади
- D) Унітарна держава складається з незалежних держав

20. Що означає термін "правосвідомість"?

- A) Повага до влади
- B) Система поглядів, уявлень і почуттів щодо права

- С) Виконання законів
- Д) Робота в юридичній сфері

21. Який елемент не входить до форми держави?

- А) Форма правління
- В) Державний режим
- С) Форма територіального устрою
- Д) Форма економічного розвитку

22. Яка з наведених форм правління є монархією?

- А) Президентська республіка
- В) Парламентська республіка
- С) Конституційна монархія
- Д) Федеративна республіка

23. Основна ознака правової держави — це:

- А) Верховенство права
- В) Верховенство влади
- С) Домінування однієї політичної партії
- Д) Обмеження прав людини

24. Що є основною функцією держави?

- А) Контроль за діяльністю громадян
- В) Організація суспільного життя
- С) Формування партійної системи
- Д) Збільшення податків

25. Сукупність методів і способів здійснення державної влади — це:

- А) Форма державного устрою
- В) Форма правління

- С) Політичний режим
- Д) Державний апарат

26. Яка ознака характерна для федеративної держави?

- А) Єдиний законодавчий орган для всієї держави
- В) Єдина система органів виконавчої влади
- С) Поділ держави на суб'єкти зі своїми законодавчими органами
- Д) Відсутність місцевого самоврядування

27. Яке з наведених понять не є функцією держави?

- А) Економічна
- В) Політична
- С) Соціальна
- Д) Приватна

28. Держава є основним інститутом:

- А) Економічного життя
- В) Політичної системи
- С) Соціального спілкування
- Д) Культурного розвитку

29. Верховенство права означає:

- А) Підпорядкування держави законам
- В) Домінування правлячої партії
- С) Виключний контроль виконавчої влади
- Д) Обмеження демократичних свобод

30. Деспотія є прикладом:

- А) Демократичного політичного режиму
- В) Тоталітарного політичного режиму

- C) Авторитарного політичного режиму
- D) Соціалістичного режиму

31. Головним джерелом права в Україні є:

- A) Звичай
- B) Судові прецеденти
- C) Конституція
- D) Наукові праці

32. Яка форма правління передбачає виборного главу держави?

- A) Абсолютна монархія
- B) Теократія
- C) Республіка
- D) Олігархія

33. Що є основною ознакою соціальної держави?

- A) Перевага правового над політичним
- B) Забезпечення соціального захисту громадян
- C) Централізація влади
- D) Відсутність політичної конкуренції

34. Унітарна держава характеризується:

- A) Поділом на автономні території з власними законами
- B) Відсутністю єдиного центру влади
- C) Наявністю єдиної системи законодавства
- D) Федеративним устроєм

35. Правова держава — це:

- A) Держава, яка забезпечує рівність перед законом
- B) Держава, що має велику територію

- С) Держава, де діє тільки одна партія
- Д) Держава без поділу влади

36. Основною ознакою демократії є:

- А) Придушення опозиції
- В) Вибори та плюралізм
- С) Жорсткий контроль за громадянами
- Д) Абсолютна влада правителя

37. Суверенітет означає:

- А) Визнання міжнародних угод
- В) Незалежність держави у внутрішніх і зовнішніх справах
- С) Домінування законів інших держав
- Д) Відсутність центральної влади

38. Основним обов'язком держави в правовій системі є:

- А) Обмеження прав і свобод громадян
- В) Захист прав людини
- С) Виключний контроль за підприємницькою діяльністю
- Д) Централізація влади

39. Головним критерієм типології держав є:

- А) Форма правління
- В) Економічний устрій і політичний режим
- С) Територіальна організація влади
- Д) Принцип міжнародного співробітництва

40. Основна відмінність парламентської республіки від президентської:

- A) Глава держави є одночасно головою виконавчої влади
- B) Парламент формує уряд
- C) Президент має абсолютну владу
- D) Відсутність політичних партій

ОРІЄНТОВНІ ТЕМИ ЕСЕ

1. Походження держави: основні теорії та їх сучасне значення.
2. Держава як соціальний феномен: сутність, ознаки та значення.
3. Держава в системі суспільних відносин: взаємозв'язок із правом, політикою, економікою.
4. Роль держави у сучасному глобалізованому світі.
5. Еволюція державності: від первісного суспільства до цифрової держави.
6. Порівняльний аналіз монархічної та республіканської форми правління.
7. Політичні режими: демократія, авторитаризм і тоталітаризм у ХХІ столітті.
8. Федерація чи унітарна держава: переваги та недоліки кожної моделі.
9. Президентська і парламентська республіка: особливості та перспективи розвитку.
10. Чи можлива "ідеальна" форма держави?
11. Основні функції сучасної держави: чи змінюються вони з часом?
12. Соціальна держава: міф чи реальність?
13. Держава і громадянське суспільство: взаємодія та баланс сил.
14. Проблема ефективності державного управління в умовах сучасних викликів.
15. Чи повинна держава втручатися в економіку?
16. Демократія: цінність чи інструмент політичного впливу?
17. Верховенство права як основа правової держави.
18. Дотримання прав людини як головний обов'язок держави.
19. Чи можлива правова держава без розвиненого громадянського суспільства?
20. Корупція як загроза демократичним інститутам держави.

- 21.Електронна держава: перспективи та виклики.
- 22.Чи можлива держава без території у цифрову епоху?
- 23.Глобалізація та її вплив на національний суверенітет.
- 24.Держава майбутнього: якою вона буде через 100 років?
- 25.Чи може штучний інтелект замінити державне управління?
- 26.Концепція "нічного сторожа" vs. соціальна держава: яку модель варто обрати?
- 27.Місце і роль конституції у становленні та розвитку держави.
- 28.Чи може анархізм стати альтернативою державному устрою?
- 29.Сучасні виклики суверенітету: чи можлива держава без кордонів?
- 30.Роль армії та силових структур у побудові сильної держави: необхідність чи загроза?
- 31.Правова держава і соціальна справедливість: чи можливий баланс?
- 32.Ідея суспільного договору: актуальність у сучасному світі.
- 33.Теорія поділу влади: переваги та недоліки її реалізації в різних країнах.
- 34.Чи можливе існування держави без примусу?
- 35.Екологічна функція держави: чи має влада відповідати за стан довкілля?
- 36.Місцеве самоврядування як основа демократичної держави.
- 37.Нація і держава: чи можлива стабільна багатонаціональна держава?
- 38.Вплив релігії на державне управління: історія та сучасність.
- 39.Поняття "слабкої держави": причини та наслідки неефективного державного управління.
- 40.Інститут громадянства: чи може світ стати бездержавним?

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Теорія держави як наука: предмет, методи та функції.
2. Взаємозв'язок теорії держави з іншими юридичними науками.
3. Основні підходи до визначення поняття держави.
4. Ознаки держави як основного інституту політичної системи.
5. Основні теорії походження держави.

6. Роль насильства, економіки та суспільного договору в утворенні держави.
7. Поняття та елементи форми держави.
8. Форма правління: види, особливості, значення.
9. Поняття та класифікація монархій.
10. Поняття та класифікація республік.
11. Поняття і сутність державного устрою.
12. Унітарна, федеративна та конфедеративна форми державного устрою.
13. Поняття та види політичного режиму.
14. Демократичний політичний режим: сутність та основні риси.
15. Авторитарний і тоталітарний політичні режими: характеристики та особливості.
16. Держава в політичній системі суспільства.
17. Співвідношення держави і громадянського суспільства.
18. Ознаки та принципи громадянського суспільства.
19. Державний суверенітет: зміст та види.
20. Функції держави: поняття, класифікація та характеристика.
21. Внутрішні та зовнішні функції держави.
22. Економічна, соціальна та правозахисна функції держави.
23. Принципи та механізми реалізації функцій держави.
24. Поняття та структура державного апарату.
25. Принципи організації та діяльності державного апарату.
26. Система органів державної влади та їх класифікація.
27. Державна служба: поняття, види та принципи.
28. Поняття і принципи демократії.
29. Основні форми демократії: безпосередня та представницька.
30. Політичні права і свободи громадян у демократичній державі.
31. Проблема реалізації демократичних цінностей у сучасному світі.
32. Правова держава: поняття, ознаки, принципи.
33. Верховенство права як основний принцип правової держави.
34. Взаємозв'язок правової та соціальної держави.

- 35.Механізми забезпечення верховенства права.
- 36.Принцип поділу влади в правовій державі.
- 37.Права людини як фундаментальна цінність сучасної держави.
- 38.Класифікація прав і свобод людини.
- 39.Конституційні гарантії захисту прав і свобод людини.
- 40.Міжнародно-правові стандарти прав людини.
- 41.Обов'язки держави щодо забезпечення прав людини.
- 42.Проблеми реалізації прав людини у сучасних державах.
- 43.Співвідношення прав людини та інтересів держави.
- 44.Типологія держав: основні підходи.
- 45.Історичні типи держав за марксистською теорією.
- 46.Класифікація держав за формою правління.
- 47.Класифікація держав за формою територіального устрою.
- 48.Порівняння демократичних і недемократичних держав.
- 49.Сучасні тенденції розвитку державності.
- 50.Глобалізація та її вплив на національні держави.
- 51.Еволюція держави у ХХІ столітті.
- 52.Держава та інформаційне суспільство.
- 53.Цифрова держава: переваги та ризики.
- 54.Чи можлива держава без території у майбутньому?
- 55.Світові інтеграційні процеси та їхній вплив на державний суверенітет.
- 56.Державне регулювання економіки: ліберальний та інтервенціоністський підходи.
- 57.Вплив військових конфліктів на розвиток держави.
- 58.Корупція як загроза ефективності державного управління.
- 59.Можливість існування світової держави.
- 60.Майбутнє держави: прогноз розвитку основних політичних моделей.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧА

Контроль знань з дисципліни завершується заліком та складається з двох блоків планових заходів:

- 1) поточний контроль знань здобувачів;
- 2) підсумковий контроль знань здобувачів.

Поточний контроль включає тематичне оцінювання та модульний контроль.

Тематичне оцінювання аудиторної та самостійної роботи здобувачів здійснюється на основі отриманих ними поточних оцінок за усні та письмові відповіді з предмету, самостійні, практичні та контрольні роботи.

Поточний контроль за виконанням ІНДЗ здійснюється відповідно до графіку виконання завдання.

Оцінювання поточної роботи здобувача протягом семестру проводиться за трьома основними напрямками (об'єктами контролю):

- 1) систематичність та активність роботи на семінарських заняттях;
- 2) виконання завдань для самостійного опрацювання;
- 3) виконання модульних завдань.

Результати оцінювання поточної роботи здобувача в семестрі є підставою для допуску його до складання заліку.

Модульний контроль проводиться у формі комп'ютерного тестування.

Кількість отриманих балів з кожного виду навчальних робіт за різними формами поточного контролю виставляється здобувачам у журнал академічної групи та електронний журнал після кожного контрольного заходу.

Підсумковий контроль навчальної діяльності здобувачів здійснюється у формі заліку за результатами поточного контролю (тематичного оцінювання, виконання ІНДЗ та модульного контролю) і не передбачає обов'язкової присутності здобувачів. Результати оприлюднюються в журналі академічної групи до початку екзаменаційної сесії.

Засоби оцінювання результатів навчання

Оцінка за лекційне заняття виставляється за активність здобувача в дискусії, якість конспекту.

Оцінку на практичному занятті здобувач отримує за виконані задачі, командні проекти, зроблені доповіді, презентації, реферати, есе, активність під час дискусій.

Під час модульного та підсумкового контролю засобами оцінювання результатів навчання з дисципліни є стандартизовані комп'ютерні тести в системі БНАУ Moodle.

Поточний контроль успішності здобувачів вищої освіти здійснюється за чотирирівневою шкалою – «2», «3», «4», «5».

Критерії оцінювання результатів навчання за чотирирівневою шкалою

Бали	Критерії оцінювання
«Відмінно»	Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано завдання. Водночас здобувач вищої освіти має продемонструвати вміння аналізувати і оцінювати явища, факти і процеси, застосовувати наукові методи для аналізу конкретних ситуацій, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий розвиток подій і процесів, докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.
«Добре»	Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано 75 % завдань. Водночас здобувач вищої освіти виявляє навички аналізувати і оцінювати явища, факти і

	події, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий розвиток подій і процесів та докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.
«Задовільно»	Отримують за роботу, в якій правильно виконано 60 % завдань. При цьому здобувач вищої освіти не виявив вміння аналізувати і оцінювати явища, факти та недостатньо обґрунтував твердження та висновки, недостатньо певно орієнтується у навчальному матеріалі.
«Незадовільно»	Отримують за роботу, в якій виконано менш як 60 % завдань. При цьому здобувач вищої освіти демонструє невміння аналізувати явища, факти, події, робити самостійні висновки та їх обґрунтувати, що свідчить про те, що здобувач не оволодів програмним матеріалом.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни виставляється за 100-бальною шкалою. Вона обчислюється як середнє арифметичне значення (САЗ) всіх отриманих здобувачем оцінок з наступним переведенням їх у бали за такою формулою:

$$\text{БПК} = \frac{\text{САЗ} \times \text{max ПК}}{5},$$

де *БПК* – бали з поточного контролю; *САЗ* – середнє арифметичне значення усіх отриманих здобувачем оцінок (з точністю до 0,01); *max ПК* – максимально можлива кількість балів з поточного контролю.

Відсутність здобувача на занятті у формулі приймається як «0».

Шкала оцінювання успішності здобувачів вищої освіти

За 100-	За шкалою	За національною шкалою
---------	-----------	------------------------

бальною шкалою	ECTS	іспит	залік
90–100	A	Відмінно	Зараховано
82–89	B	Добре	
75–81	C		
64–74	D	Задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	Незадовільно (незараховано) з можливістю повторного складання	
1–34	F	Незадовільно (незараховано) з обов’язковим повторним вивченням	

Розподіл балів, що присвоюється здобувачам вищої освіти за підсумкового контролю «залік»

Види робіт	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Модульний контроль	ІНДЗ	Загальний бал
Максимально можлива к-сть балів	10	30	10	40	10	100

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативна база:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 р. № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18>
3. Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17.03.2011 р. № 3166-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>
4. Про місцеве самоврядування : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>
5. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09.04.1999 р. № 586-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14>
6. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
7. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>
8. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>

Базова література:

1. Бобровник С.В. Загальна теорія права: академічний курс. К.: Юрінком Інтер, 2021. 576 с.
2. Гетьман В. Ф. Теорія держави і права: підручник. 4-те вид. Львів: Літера ЛТД, 2017. 380 с.
3. Каткова Т.Г. Теорія держави і права : навчальний посібник у визначеннях і таблицях. К.: Право, 2020. 96 с.
4. Кельман М. С. Загальна теорія права : підручник. Херсон: ОЛДІ-плюс, 2020. 742 с.
5. Коваль В. Л. Теорія держави і права: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 350 с.

6. Крижановський А. Ф., Крестовська Н. М., Матвєєва Л. Г., Скуріхін С. М., Іванчук В. Є. Загальна теорія права та держави: навчально-методичний посібник. Київ: СУЕМ, 2022. 240 с.
7. Кудрявцев В. Л. Теорія держави і права: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 375 с.
8. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Теорія права: стан і перспективи. К.: Університет «Україна», 2022. 208 с.
9. Марчук В. М., Петришин О. В. Теорія держави і права: підручник. Київ: КНЕУ, 2019. 300 с.
10. Петришин О. В., Матвєєва Л. Г., Іванчук В. Є. Теорія права і держави: підручник. Київ: Атіка, 2023. 420 с.
11. Петришин О. В., Скуріхін С. М. Теорія держави і права: підручник. Харків: ХНУ, 2015. 320 с.
12. Рабінович П.М. Основи теорії та філософії права: навч. посібник. Львів: Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2021. 256 с.
13. Скакун О. Теорія права і держави: підручник. 5-те вид. Київ: Атіка, 2020. 450 с.
14. Сухонос В.В. Теорія держави і права : підручник. К.: Університетська книга, 2023. 544 с.

Додаткова література:

1. Безчастний В. М., Запорожець О. І. Конституційна скарга в механізмі захисту прав людини: досвід України та Німеччини. *Правовий часопис Донбасу*. 2020. № 3 (72). С. 11–17.
2. Зеленько Г. І. Політична система та інститути громадянського суспільства в сучасній Україні. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. Київ, 2009. 440 с.
3. Зеленько Г. І. Політична система України: конституційна модель та політичні практики. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. Київ, 2010. 352 с.

4. Кравчук М. В. Концептуальні підходи до типологізації держави та її функцій. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2017. № 1–2. С. 20–24.
5. Кравчук М. В. Концептуальні підходи до типології держав: політико-теоретичні ідеї О. Ейхельмана. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2014. Вип. 25. С. 15–19.
6. Кравчук М. В. Розмежування типології та класифікації держави: проблемні питання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2013. Вип. 22. С. 10–14.
7. Кравчук М. В. Типологія держав у контексті реалізації державою соціальної функції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2017. Вип. 44. С. 17–20.
8. Липкан В. А. Геостратегія сучасної Української держави: засади формування. *Вісник Національного університету оборони України*. 2025. № 1. С. 22–28.
9. Матвійчик А. В. Тенденції розвитку політичної системи сучасної України в контексті європейського досвіду. *Курасівські читання*. 2005. С. 329–335.
10. Осауленко В. Т. Держава в механізмі правоутворення як предмет теоретико-правового пізнання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2024. Вип. 73. С. 73–78.
11. Панчишин А. В. Держава та політична система суспільства: деякі аспекти співвідношення. *Правова держава*. 2010. Вип. 21. С. 113–118.
12. Приходько В. М. Політична система України у контексті багатокomпонентних класифікацій. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського*. 2019. № 29. С. 45–50.
13. Терещук М. М. Актуальні питання відповідальності уряду в сучасних республіках. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. №30. С. 51–54.
14. Терещук М. М. Інститут відповідальності глави держави в парламентських монархіях. *Часопис Київського університету права*. 2006. № 2. С. 56–59.

- 15.Терещук М.М. Методологія дослідження інституту юридичної відповідальності в публічному праві. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2017. №2. С. 130-141.
- 16.Терещук М.М. Різновиди монархічної форми правління: порівняльна характеристика. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*: зб. наук. праць. 2007. Вип. 38. С.143-147.
- 17.Терещук М.М. Різновиди республіканської форми правління: порівняльна характеристика. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*: зб. наук. праць. 2006. Вип. 33. С. 72-78.
- 18.Шай Р. Я. Питання типології держави і права з позиції формаційного підходу. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2014. № 813. С. 28–33.

Інформаційні ресурси

1. Верховна Рада України — <http://www.rada.gov.ua>
2. Президент України — <http://www.president.gov.ua>
3. Кабінет Міністрів України — <http://www.kmu.gov.ua>
4. Конституційний суд України — [http:// www.ccu.gov.ua](http://www.ccu.gov.ua)
5. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини — <http://www.ombudsman.gov.ua>
6. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського — <http://www.nbuv.ua>
7. Національна юридична бібліотека — http://irbis-nbuv.gov.ua/info_law.html
8. Юридична література — <http://pravo.biz.ua>

Навчальне видання

Методичні вказівки для практичних занять і самостійного вивчення навчальної дисципліни «Теорія держави і права» для здобувачів спеціальності 081 «Право» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Терещук Микола Миколайович

Комп'ютерний набір: М.М. Терещук

Підписано до друку _____

Сектор оперативної поліграфії РВІКВ БНАУ 09117,
м. Біла Церква, Соборна площа, 8/1; тел. 3-11-01